

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Приймака Вадима Анатолійовича** на тему “Організаційно-правові засади запобігання корупції в органах військового управління”, подану на здобуття наукового ступеня **доктора філософії** в галузі знань 08 “Право” за спеціальністю 081 “Право”

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Запобігання та протидія корупції – одна з найактуальніших проблем у сучасній Україні. Адже корупція – це деструктивне явище, здатне породжувати позанормативну діяльність органів державної влади, гальмувати економічний розвиток, становити загрозу багатьом елементам конституційного ладу. Корупція в оборонній сфері є однією з ключових загроз національній безпеці України. Адже недоброчесність і корумпованість людей у погонах підбивають рівень довіри суспільства і міжнародних партнерів держави до її Збройних Сил, не дозволяють ефективно забезпечувати безпеку громадян, загрожують фундаментальним принципам існування держави в сучасному світі, а отже, посилюють внутрішню вразливість держави до широкого спектру загроз.

Одним із важливих аспектів сучасної державної правової політики є удосконалення системи запобігання і протидії корупції. Досягнення успіху в зазначеному процесі є передумовою для формування у суспільстві довіри до влади, зростання воєнно-економічного потенціалу держави, покращення добробуту громадян України. Тема корупції для громадян України залишається однією з найважливіших навіть після початку повномасштабного збройного вторгнення російської федерації, адже корупція розглядається як ключова перешкода розбудови інституційних спроможностей сил оборони, здатності їх безперебійного функціонування під час відсічі збройної агресії.

Крім того, відсутність в Україні впродовж майже трьох років (2018-2020) основного стратегічного документа у сфері запобігання та протидії корупції – Антикорупційної стратегії призвела до розбалансованої і малоефективної діяльності органів державної влади та органів військового управління у питаннях запобігання та протидії корупції, а також негативно вплинула на ефективність реалізації Антикорупційних заходів в оборонній сфері.

Корупційні скандали у військовому відомстві, пов'язані зі зловживаннями у традиційних сферах (військово-лікарські комісії, надання відстрочок від призову, державні закупівлі, будівництво і розподіл житла, ресурсне забезпечення, списання матеріальних засобів, кадрова політика), періодично відбуваються у різних арміях світу – різниця в масштабах цього явища. Очевидно, певну універсальну роль у корупційних проявах відіграють суто споживацькі риси людського характеру, які проявляються незалежно від рівня правової свідомості посадової особи. Специфіка військової сфери за певних умов створює сприятливі умови для корупційної діяльності, оскільки в ній є додаткова можливість уникати контролю, прикриваючись утаємниченістю цієї сфери.

Безперечно, широкий суспільний резонанс викликали непоодинокі факти наявності в окремих посадових осіб територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки статків та закордонної нерухомості, вартість яких у сотні разів перевищує суми їх офіційних доходів. Такі випадки руйнують опірність українського суспільства та знижують авторитет керівників органів військового управління.

Отже, актуальність розроблення та впровадження у життя ефективної системи запобігання і протидії корупції в органах військового управління зумовлюється тими небувалими викликами і загрозами, з якими стикнулася наша держава протягом крайніх трьох років, а також відсутністю в правовій науці новітніх комплексних досліджень із зазначеної проблематики. За таких умов рецензована дисертаційна робота є відгуком на сучасні потреби військово-правової науки, тому обрана Приймаком В.А. тема роботи є надзвичайно актуальною, зазначене дослідження дуже своєчасне і корисне.

Про актуальність теми дисертації Приймака В.А. свідчить також її відповідність виконанню положень Стратегічного оборонного бюлетеня України, затвердженого Указом Президента України від 17 вересня 2021 року № 473 (завдання 2.2 “Запровадження військового лідерства, що ґрунтується на цінностях, де відсутня терпимість до корупції, а добродесність є нормою” до

Стратегічної цілі 2, розділу 4 “Стратегічні цілі розвитку сил оборони”), Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції на період до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2023 року № 1203-р, Плану заходів з реалізації Стратегії забезпечення державної безпеки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2023 року № 328-р (пункт 5), та основних напрямків наукових досліджень Національного університету оборони України, затверджених наказом Міністерства оборони України від 15 лютого 2019 № 65.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації обумовлений, насамперед, досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційного дослідження. Обґрунтованість наукових положень також базується на логіці дослідження та системному підході до аналізу і вирішення сформульованих в роботі завдань.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, логічно витікають з детального аналізу досліджуваного багатоаспектного явища. Це підтверджується: глибоким опрацюванням теоретичних та практичних праць вітчизняних і зарубіжних авторів з даної проблематики; умілим поєднанням сучасного дослідницького інструментарію і класичних методів дослідження тощо.

Достовірність результатів роботи забезпечується обґрунтованістю положень, сформульованих автором, застосуванням сукупності різних методів наукового пізнання, як загальнонаукових, так і спеціальних юридичних. Тому, потрібно констатувати достатню методологічну оснащеність дисертації, яка складається з логічно та кореляційно структурованих тактичних компонентів. Також імпонує здатність здобувача узагальнювати й аналізувати проблеми, охоплені предметом дослідження.

Цінність наукових результатів також підтверджується високим ступенем кореляції основних положень дисертації з практикою діяльності органів

військового управління. Підтвердженням достовірності результатів є також їх належна апробація на науково-практичних конференціях різних рівнів.

Основні результати дослідження викладені у двадцяти одній науковій публікації, із яких: чотири статті опубліковано у наукових фахових виданнях з юридичних наук внесених до переліку видань категорії “Б”; одна стаття у міжнародному правовому виданні; шістнадцять тез доповідей – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Наукові положення дисертаційної роботи викладені в обсязі, достатньому для детального ознайомлення з ними. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Постановка завдань, визначення об’єкту, предмету та мети наукового пошуку виглядають чітко і зрозуміло, цілком відповідають загальним вимогам, що ставляться до такого виду робіт. Подана на рецензування праця характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура дисертації повністю відповідає меті та завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі питання, які визначені автором. Характеризуючи дане дисертаційне дослідження слід відзначити досить логічну структуру викладення матеріалу.

Дисертаційна робота характеризується чіткістю, цілісністю, аргументованістю та смисловою завершеністю міркувань і висновків. За обсягом, структурою та оформленням дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам.

Наукова новизна отриманих результатів. Новизна представленої роботи полягає як у самому підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому вирішенні конкретних питань. Дисертація є продовженням наукових розробок у сфері військового права й одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням теоретичних і практичних проблем запобігання корупції в органах військового управління.

З моєї точки зору, найбільш значними науковими результатами дисертаційної роботи, які заслуговують на увагу та підтримку, є такі:

– практичні пропозиції щодо внесення змін і доповнень до національного законодавства, яким регулюється запобігання і протидія корупції (додаток 2), а саме до законів України “Про національну безпеку України”, “Про запобігання корупції”, “Про Збройні Сили України”, “Про Національну гвардію України”, Кримінального кодексу України, Положення про Державну спеціальну службу транспорту, затвердженого Указом Президента України від 6 серпня 2004 року № 873;

– виокремлені ключові властивості органів військового управління;

– виокремлені етапи реалізації засобів правового регулювання запобігання корупції;

– авторське визначення поняття “доброчесності військовослужбовця”, яке уявляє собою сукупність його поінформованості щодо сутності і впливу корупційних ризиків, а також комплексу особистих якостей, які обумовлюють його бажання та вміння виконувати свої завдання відповідно до вимог правових приписів, не допускаючи непотизму та конфлікту інтересів, незаконного збагачення, отримання неправомірної вигоди.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у їхній прикладній спрямованості, науковому обґрунтуванні необхідності правових і структурних перетворень, а також законодавчому визначенні місця і ролі Антикорупційної стратегії.

Варто зазначити про впровадження науково обґрунтованих пропозицій автора в практичну діяльність та нормотворення. Так, викладені в дисертації висновки і пропозиції використовуються: *у нормотворчій діяльності* – для розроблення пропозицій щодо внесення змін до законодавчих актів з питань запобігання корупції в органах військового управління; *у правозастосуванні* – для підвищення ефективності діяльності суб’єктів запобігання корупції в секторі безпеки та оборони; *в освітній діяльності* – при викладанні навчальної дисципліни “Запобігання корупції у військовій сфері”, що підтверджується відповідними актами впровадження результатів дослідження (додаток 3).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Приймака В.А., водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, які могли б слугувати предметом дискусії під час публічного захисту, зокрема:

1. Автором у підрозділі 1.3 дисертаційної роботи згадано Організаційно-методичні вказівки з питань запобігання та виявлення корупції в діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України в умовах воєнного стану в 2024 році. В той же час, автором не розкрито повнота їх реалізації та ступінь профілактичного впливу на рівень корупції в системі Міністерства оборони України. В ході публічного захисту хотілось би почути думку автора щодо дієвості методичного забезпечення з питань запобігання корупції в системі Міністерства оборони України в умовах воєнного стану.

2. Автор, досліджуючи специфіку проявів корупції в сфері проходження військової служби, достатньо широко розкрив дискреційні повноваження і конфлікт інтересів. В той же час, здобувачем не достатньо розглянуті питання прийняття військовими посадовими особами одноосібних управлінських рішень “на власний розсуд”, у яких знаходять свій прояв дискреційні повноваження. З огляду на це, хотілося би почути від автора перелік найбільш корупціогенних сфер життєдіяльності органів військового управління та дієвих шляхів мінімізації стороннього впливу на прийняття рішень військовими посадовими особами, із збереження принципу єдиноначальності.

3. У роботі у якості пропозицій доцільно було навести практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності антикорупційних заходів в органах військового управління.

Наведені зауваження переважно зумовлені творчою складовою змісту роботи і мають характер побажань, висвітлюють складність питань, які досліджуються, і загалом не впливають на позитивну оцінку дисертації та не знижують її наукову цінність і практичну значущість.

Загальний висновок. Дисертація є самостійним доробком автора. Вона відзначається зрілою авторською позицією. Слід наголосити на властивість,

притаманну дисертантові, вести коректну наукову полеміку у своїй роботі, змістовно й переконливо відстоювати свою точку зору, яка є основою дослідження й підтверджує його цілісність, логічність і завершеність, що свідчить про фаховість та науковий рівень дисертації. Посилання на наукові праці оформлені згідно з вимогами.

Викладене дає підстави для висновку про те, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів, а також за змістом, кількістю, обсягом публікацій і повнотою опублікованих здобувачем матеріалів, дисертаційне дослідження “Організаційно-правові засади запобігання корупції в органах військового управління” відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій.

Дисертація Приймака В.А. на тему “Організаційно-правові засади запобігання корупції в органах військового управління”, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 “Право” за спеціальністю 081 “Право”, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, а її автор Приймак Вадим Анатолійович заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 “Право” за спеціальністю 081 “Право”.

Рецензент

Заступник начальника кафедри військового права та правоохоронної діяльності інституту стратегічних комунікацій Національного університету оборони України, кандидат юридичних наук
полковник юстиції

Олександр КОТЛЯРЕНКО

